

**Prikaz knjige *Nastavnik u inkluzivnom okruženju*,
dr. Sadete Zečić, mr. Zumrete Jeine,
Štamparija "Fojnica" d.o.o., Fojnica 2006.**

»**Nastavnik u inkluzivnom odjeljenju**« autorica dr. Sadete Zečić i mr. Zumrete Jeine je djelo nastalo iz potrebe da se izradi jedan dugo očekivani i veoma potreban priručnik namijenjen nastavnicima koji rade ili se pripremaju da rade u inkluzivnim odjeljenjima. Uz osnovne teorijske postavke data je i jasna slika manjkavosti dodiplomskog obrazovanja kako nastavnika razredene nastave tako i stručnjaka u oblasti defektologije. Dobru i uspješnu kompenzaciju za to čine različiti oblici profesionalnog usavršavanja i razvoja, što je u ovom radu jasno predstavljeno, uz profiliranje poželjnih osobina i kompetencija inkluzivnog nastavnika. Objavljivanjem ove knjige dat je dragocjen doprinos profesionalnom usavršavanju nastavnika i njihovoj praktičnoj uspješnosti kako bi oni prošli kroz što manje lutanja, grešaka i mogućih odustajanja.

Koraćanje kroz poglavlja

Knjiga »**Nastavnik u inkluzivnom okruženju**« obuhvata ukupno **220 strana** teksta s velikim brojem priloga i primjera za praktičnu primjenu, popisa korištene literature, te indeksa pojmova. Glavni dio rada sadrži pored predgovora još **9 poglavlja** sa sljedećim naslovima:

- Nastavnik, dijete i porodica u inkluziji i reformi obrazovanja
- Osnovna polazišta u razumijevanju inkluzivnog obrazovanja
- Mogućnost inkluzivnog obrazovanja učenika s nedovoljno razvijenim saznavnim sposobnostima
- Dodiplomska edukacija u funkciji pripreme nastavnika za inkluzivno obrazovanje
- Profesionalno usavršavanje nastavnika za inkluzivno obrazovanje
- Profil inkluzivnog nastavnika
- Iskustva nastavnika u inkluzivnom obrazovanju

- U susret novim izazovima
- Prilozi

U prvom poglavlju »**Nastavnik, dijete i porodica u inkluziji i reformi obrazovanja**« autorice nastoje da uvedu čitaoca u brojne dileme i probleme koje nameće ideja inkluzije. Ovdje se sagledavaju ta pitanja iz ugla nastavnika, njegovih potreba i mogućnosti, iz ugla djeteta i mogućnosti da ono ostvari odgovarajući uspjeh u redovnoj školi, a onda svakako i iz ugla porodice.

U drugom poglavlju »**Osnovna polazišta u razumijevanju inkluzivnog obrazovanja**« raspravlja se o pravima svakog djeteta na školovanje, o potrebi mijenjanja i napuštanja različitih opterećenja prošlosti, o profesionalizmu nastavnika i nastavničkoj zakletvi, a potom se ukazuje na značaj timskog rada u organiziranju inkluzivnog obrazovanja.

U trećem poglavlju »**Mogućnost inkluzivnog obrazovanja učenika s nedovoljno razvijenim sazajnim sposobnostima**« autorice svoj rad fokusiraju na djecu s umanjenim sazajnim sposobnostima. One ovdje nude mogućnost klasificiranja takvih sazajnih mogućnosti, te tabelarni prikaz osnovnih karakteristika djece s mentalnom retardacijom koju je moguće educirati.

U sljedećem, četvrtom poglavlju »**Dodiplomska edukacija u funkciji pripreme nastavnika za inkluzivno obrazovanje**« autorice se bave problematikom edukacije nastavnika i njihovom stručnom pripremljenošću za rad s djecom s posebnim potrebama. Komparirana su dva nastavna plana i to Pedagoške akademije u Sarajevu i Defektološkog fakulteta u Tuzli. One konstatiraju da postoji potpuno odvojena edukacija nastavnika zavisno od toga da li se pripremaju za podučavanje djece očekivanog razvoja ili djece s nedovoljno razvijenim sazajnim sposobnostima. Prema sadašnjem stanju stvari oba stručnjaka su educirana i profesionalno formirana tako da rade svako na svom "kolosijeku" (regularnoj i specijalnoj školi). Iako se neki obrazovni sadržaji koje oni izučavaju u toku studija prepliću ili čak podudaraju, oni u pravilu nisu pripremani za inkluzivnu nastavu, za timski rad, zajedničku saradnju, uzajamno nadopunjavanje, niti za rad s roditeljima. Upravo to su one najvažnije dimenzije koje nedostaju kako jednom tako i drugom stručnjaku da bi bili uspješniji u inkluzivnoj nastavi.

Peto poglavlje »**Profesionalno usavršavanje nastavnika za inkluzivno obrazovanje**« usmjereno je na analiziranje trenutnih oblika profesionalnog usavršavanja kao i na zagovaranje kontinuiranog razvoja novih profesionalnih vještina. Između ostalog one navode: »Misija profesionalnog razvoja ima za cilj da pripremi i podrži edukatore u njihovim naporima da pomognu

svim učenicima radi postizanja visokog standarda učenja i razvoja.« U ovom poglavlju dat je i primjer uspješnog kursa profesionalnog usavršavanja kao i nekoliko radionica.

U šestom poglavlju »**Profil inkluzivnog nastavnika**« predstavljen je mogući profil nastavnika inkluzivne nastave, neophodne karakteristike za takav rad te njegove najvažnije kompetencije. Ovaj dio rada je utoliko značajniji ukoliko će skrenuti pažnju kreatora visokoškolskih kurikuluma za obrazovanje nastavnika da ugrade neophodne sadržaje koji pomažu da se budući nastavnici profiliraju što adekvatnije zahtjevima inkluzivne nastave.

Poglavlje naslovljeno kao »**Iskustva nastavnika u inkluzivnom obrazovanju**« sadrži nekoliko primjera koji ukazuju na sve izazove, probleme i poteškoće kroz koje su prolazili ili prolaze nastavnici pioniri inkluzivne nastave.

U poglavlju »**U susret novim izazovima**« autorice nastoje da rezimiraju stanje u našem obrazovnom sistemu, zakonskim rješenjima, nastavničkoj osposobljenosti, organiziranosti samih škola, funkcioniranju stručnih timova i dr. za realiziranje inkluzije u obrazovanju.

Iza navedenih osam poglavlja slijedi dio naslovljen kao »**Prilozi**« u kojima će nastavnik naći niz praktičnih uputa kako dijagnosticirati određenu poteškoću kod pojedinog učenika, kako ga opservirati, kako pratiti njegov/njen razvoj, kako sačiniti individualni edukacijski plan, kako formirati timove, kako stalno imati vezu s roditeljima ovih učenika itd.

Prilozi zapravo počinju »**Ključnim pojmovima**« gdje se čitaocu nudi mogućnost da sasvim jasno i precizno ovlada najvažnijim terminima kako bi lakše ušao u svijet prakse samog inkluzivnog obrazovanja i kako bi prema datim primjerima mogao odmjeravati vlastiti rad.

Značaj knjige za teoriju i praksu inkluzije

Iako su već ranije mnoge zemlje preduzele određene korake u cilju izjednačavanja statusa sve djece pa i one s poteškoćama u razvoju, smatra se da inkluzija dobiva internacionalne razmjere donošenjem Konvencije UN-a o pravima djeteta 1989, a zatim Svjetske deklaracije o obrazovanju za sve na Konferenciji u Jomtien (Tailand) u 1990. godini. Nakon toga slijede dokumenti kao što su "Standardna pravila za ujednačavanje šansi za osobe sa poteškoćama" 1993. god. i „Salamanka izjava“ i okvirni plan akcije usvojen na Svjetskoj konferenciji o obrazovanju za posebne potrebe u Španiji 1994., kao i uvažavanje potreba roditelja djece s posebnim potrebama.

Međutim, pogrešno bi bilo inkluziju shvatati samo kao pokret uključivanja djece s poteškoćama u razvoj u "redovan sistem školovanja". Ispravnije

ga je razumijevati kao jedan otvoreni proces koji teži da otkloni i da stalno otklanja barijere za ravnopravno učenje i participiranje sve djece u školskom sistemu.

Obrazovni sistem BiH doživljava u poslijeratnom vremenu različite promjene i transformacije: decentralizaciju upravljanja, reformiranje osnovnog obrazovanja od osmogodišnjeg ka devetogodišnjem, integraciju i inkluziju djece s posebnim potrebama u “redovan sistem školovanja”, školovanje romske djece i djece drugih marginaliziranih grupa, borbu za kvalitetno obrazovanje, uvažavanje individualnih potreba i mogućnosti svakog učenika itd.

U fokusu svih ovih promjena nalazi se nastavnik sa svim svojim znanjima, sposobnostima, kompetencijama, ali i svojim ograničenjima, nemoćima i nespремnostima. Postaje sve jasnije da je nastavnik ta ključna osoba svakog reformskog zahvata i da od njegove spremnosti, motiviranosti i njegovog znanja ovisi umnogome rezultat svake reforme.

Malo je knjiga i priručnika u nas koji pomažu nastavniku da ojača svoje kompetencije i da bude uspješan u **javnoj osnovnoj i obaveznoj školi, oslobođenoj od svakog oblika diskriminacije, inkluzivnoj i spremnoj da podjednako uspješno izlazi ususret potrebama svakog djeteta.** Ova knjiga barem djelimično popunjava tu prazninu i sigurno će pomoći brojnim nastavnicima da se bolje snađu u svim ovim burnim promjenama koje ih svakodnevno zahvataju.

Prema Delorsu, “obrazovanje je putovnica za život”, samo je na tom putovanju ili tokom priprema za njega neophodno prihvatiti **da smo svi različiti, a svi ravnopravni i da upravo zbog tih različitosti moramo poštovati pojedinačne i posebne potrebe.**

Treba, dakle, ne samo poštivati i uvažavati ljudske razlike nego iz njih i učiti, a pritom zatvoriti vrata predrasudama, segregacijama, stigmatizacijama i podjelama bilo koje vrste. Samo tako možemo ići dalje i razvijati istinsku ravnopravnost, jednakost i demokratičnost i obrazovnog sistema i društva u cjelini. Knjiga „Nastavnik u inkluzivnom okruženju“ još je jedan vrijedan doprinos ovom suvremenom obrazovnom nastojanju.